

N.PASENCHUK

STYLISTIC NEUTRALIZATION OF THE DRAMATIC TEXT IN TRANSLATION: PROBLEMS OF IDENTIFICATION AND REPRODUCTION

The article focuses on revealing peculiar linguistic and stylistic features of the drama text. It outlines the problem of the translation of phraseological units in achieving the pragmatic adequacy of target text to source text. Basic methods of translation of phraseological units are investigated in the article. The research has been done on case study of Russian translation variants of the drama text by T. Williams «*Cat on a Hot Tin Roof*». Special attention is paid to the necessity of preservative the associative component, expressiveness and figurativeness of the original for providing phraseological functionality.

Key words: adequacy of translation, drama, expressiveness, translational methods, transformation, phraseological units.

N. PASENCHUK

STYLISTIC NEUTRALIZATION OF DRAMATIC TEXT IN TRANSLATION: PROBLEMS OF IDENTIFICATION AND REPRODUCTION

The article highlights the problems of drama translation, as it requires a special approach of a translator in achieving the pragmatic adequacy of a target text. The article deals with the problem of translation of the drama and its interpretation by modern linguists in translation studies. Basic methods of translation of phraseology units are investigated. It is found that the reproduction of the original phraseology is carried by various ways. The

research has been done on the case study of the drama of Tennessee Williams «*Cat on a Hot Tin Roof*» and its translations into Russian. Special attention is paid to the necessity of preservative the associative component, expressiveness and figurativeness of the original for providing phraseological functionality.

The translator of a dramatic text has to respect the speciality of a spoken word. While translating a piece of literature into another language it is important not to lose anything that outlines the author's conception, in particular the linguistic form, where the author's personality is expressed the most distinctly. It is especially significant to follow this principle in a drama work, where the author is "hidden" more than in other literature genres. Drama interpretation into other languages is always accompanied with some difficulties of both linguistic and stylistic kind. The only means to characterize the characters of drama is their speech (dialogues, monologues, lines) and their actions. The problem of achieving the adequacy of phraseological units' translation is considered. Lexico-semantic transformations play an important role in the process of translation, providing the text with dynamics, enhancing expressivity, serving to enhance the image-expressive functions of a language. It is important in the process of translation to convey not only the content but also stylistics and mood with which the work was created. The problems of translation of drama are complicated by the fact that the translator should convey not only the features of certain culture of the original, but also convey to the reader a proper understanding of the traits of a certain culture.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2018

УДК 81'25:811.111-021.24(045)

ПИЛИПЧУК Марина, НОСКО Ірина

ДО ПРОБЛЕМИ НЕПЕРЕКЛАДНОСТІ МОВНИХ ОДИНИЦЬ

Пропонована розвідка присвячена проблемі неперекладності одиниць мови оригіналу в контексті лінгво-культурного підходу. Проаналізовано основні науково-творчі доробки провідних закордонних та вітчизняних вчених-лінгвістів і перекладознавців. Виокремлено категорії неперекладності та перекладацькі прийоми, якими послуговується перекладач для забезпечення адекватного відтворення безеквівалентної лексики.

Ключові слова: дихотомія «мова-культура»; еквівалентність; категорія неперекладності; види неперекладності; «стратегія мінімаксималізму».

Постановка проблеми. Одним із найбільших предметів полеміки в сучасному науковому середовищі перекладознавців є питання можливості самого процесу перекладу. Оскільки будь-який тест інтерпретується крізь призму національно-культурного колориту часто зовсім неспоріднених культур, нагальними стають такі

Постановка проблеми. Одним із найбільших предметів полеміки в сучасному науковому

© Пилипчук М., Носко І., 2018

середовищі перекладознавців є питання можливості самого процесу перекладу. Оскільки будь-який тест інтерпретується крізь призму національно-культурного колориту часто зовсім неспоріднених культур, нагальними стають такі питання, як перекладність / неперекладність, адекватність та еквівалентність перекладу, а також допустимі межі творчого проникнення перекладача у суть тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорії та типи неперекладності як проблема передачі мовленнєвих повідомлень висвітлено у працях основних «догматиків» теорії мовознавства, таких як Ю.М. Лотман, Е.Сепір, Б. Лі Уорф, Н.Хомський, Р.О. Якобсон [4; 5; 10], а також відомих теоретиків перекладознавства як О.Жулавська, А.Попович та інші [3; 16]. Проблема адекватності та еквівалентності мовних особливостей та етномовного компоненту досліджувалась А.Г. Гудманяном, А.В.Сітко, І.В.Струк, Ю.М.Плетенецькою [2; 8; 9] та іншими науковцями.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Беручи за основу аналіз існуючих досліджень вищезгаданої проблематики, у своїй розвідці прагнемо дійти до узагальненого тлумачення дихотомії «мова-культура», комплексно дослідити погляди провідних науковців щодо категорії неперекладності, систематизувати види та основні типи неперекладності та окреслити стратегію вибору перекладацького рішення у відтворенні безеквівалентної лексики.

Виклад основного матеріалу. Дихотомія «мова-культура» в перекладі. Перш ніж почати досліджувати процес перекладу, потрібно зрозуміти, що хоча центральне ядро перекладу лежить у лінгвістичній діяльності, сам переклад більшою мірою належить до семіотики – науки, що вивчає знакові системи чи структури, знакові процеси або ж функції [14]. Окрім уявлення, базованого на вузьколінгвістичному підході, про те, що переклад – це передача «значення» з одного набору лінгвістичних одиниць в інший завдяки компетентному використанню словника та граматики, цей процес також включає в себе цілу низку екстралінгвістичних факторів. За теорією лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа відомо, що «мова – це путівник до соціальної реальності» і, що люди знаходяться під владою мови, що стала засобом вираження їхнього суспільства. Теза Сепіра-Уорфа пізніше була підтримана поглядами радянського семіотика Юрія Лотмана, який стверджував, що мова – це система моделювання [5, с. 211]. Ю.М. Лотман описує літературу та мистецтво загалом як вторинну систему моделювання, вказуючи на те, що вони походять з первинної системи моделювання – мови. Ю.М. Лотман, як Е. Сепір чи Б. Лі Уорф, твердо заявляє, що «жодна мова не може існувати поза межами контексту чи культури, і жодна культура не може існувати без структури природної мови в своєму ядрі. Таким чином, мова це – серце у тілі культури, а функціонування організму можливе лише при взаємодії цих двох компонентів. Так само, як і хірург, оперуючи на серці, не може нехтувати тілом, що його вміщує, перекладач лише на

власний ризик може розглядати текст окремо від культури [5, с. 215]. А.В. Сітко у своїй праці також наголошує на існуванні своєрідного культурно-мовного світогляду, яке викликає крайню необхідність у вивченні своєрідного значення мови в процесі створення та формування етномовної семантики [9, с. 340]. Із наведеного вище чітко бачимо, що мова не може існувати окремо від культури і, перекладаючи текст, перекладач відтворює не лише семіотичний набір вихідного повідомлення, а й інтерпретує імпліцитно вплетену культурну складову.

Звідси виникає проблема суб'єктивності перекладу, яку А.Г. Гудманян та Ю. М. Плетенецька вбачають у наступному: «...переклад – це завжди суб'єктивна інтерпретація тексту конкретною людиною. Ця інтерпретація здійснюється засобами якоїсь мови і в контексті інонаціональної культури. Тобто, існує два ряди факторів: суб'єктивного і об'єктивного характеру, які визначають межі будь-якого перекладу... Неспівпадіння систем національних мов призводить до того, що текст перекладу об'єктивно може бути лише відносно еквівалентний оригіналу» [2, с. 29]. Таким чином, при вирішенні проблеми неперекладності багато залежить від суб'єктивного тлумачення співвідношення мовних та екстралінгвістичних аспектів перекладу, від того, які вимоги, висувуються до перекладу та які нормативні критерії використовуються для його оцінки.

Еквівалентність у перекладі. У всіх провідних західних мовознавствах, як і у США, єдиним терміном для позначення досконалого і достовірного адекватного перекладу до сьогодні залишається термін «еквівалентний переклад». Та чи існує таке поняття як повна еквівалентність взагалі? На це питання слід відповісти, попередньо виокремивши основні види перекладу. У своїй статті «Про лінгвістичні аспекти перекладу» Роман Якобсон виділяє три види перекладу [10, с. 361–362.]:

Внутрішньомовний переклад або перевираження думки (інтерпретація вербальних знаків засобами інших знаків в межах однієї мови).

Міжмовний переклад або власне переклад (інтерпретація вербальних знаків засобами іншої мови).

Інтерсеміотичний переклад або трансмутація (інтерпретація вербальних знаків засобами знаків невербальних знакових систем).

Встановивши ці три типи, з яких власне переклад позначає процес передачі інформації з мови оригіналу (МО) до мови перекладу (МП), Р.Якобсон одразу звертається до центральної проблеми, що стосується всіх типів: оскільки повідомлення вважається адекватною інтерпретацією кодових одиниць чи повідомлень, як правило, не існує повної еквівалентності в перекла-

ді. Навіть очевидна синонімія не дає еквівалентності, і Якобсон показує, як в міжмовному перекладі часто застосовується комбінація кодівих одиниць для того, щоб повністю передати значення однієї одиниці [10, с. 364]. До прикладу, візьмемо в так званих словниках синонімів до слова *perfect* – *бездоганний* слово-синонім *ideal* – *ідеальний*, або *absolute* – *повний*, *абсолютний* чи до слова *vehicle* – *транспортні засоби* синонім *conveyance* – *засоби пересування* [7, с. 58], але в жодному випадку не можна сказати, що це повні еквіваленти, оскільки кожне слово містить в собі набір неперекладних асоціацій та конотацій.

Через те, що повна еквівалентність (в значенні синонімії чи однозначності) не може зустрічатись в жодній з цих категорій, Р.Якобсон заявляє, що, таким чином, усе поетичне мистецтво є технічно неперекладним. Можлива лише творча перестановка, або міжмовна транспозиція з однієї поетичної форми в іншу (з однієї мови в іншу), або ж, кінець кінцем, інтерсеміотична перестановка з однієї системи знаків в іншу, наприклад, з вербальних засобів в музику, танці, кіно чи живопис [10, с. 367].

Погляди Р.Якобсона пізніше підхопив французький теоретик Жорж Мунен [6, с. 37], який розглядав переклад як ряд дій, початковою точкою і кінцевим продуктом яких є позначення та функціонування в межах певної культури. Наприклад, якщо англійське слово *pastry* перекласти на італійську, не зважаючи на його позначення, воно не буде мати таке ж значення в реченні, навіть якщо існує словниковий «еквівалент» *pasta*, який має абсолютно інше асоціативне поле. У цьому випадкові перекладачеві слід вжити комбінацію мовних одиниць для того, щоб знайти приблизний еквівалент, або, якщо це є слово перекладати на українську, то воно буде означати *кондитерські вироби*, що є далеким від італійського *pasta*. Р.Якобсон пояснює це на прикладі російського слова *сыр* – продукт, виготовлений із кислій спресованої сиркової маси, що перекладають на англійську як *cottage cheese*. В цьому випадку, зазначає Якобсон, переклад є лише адекватною інтерпретацією кодової одиниці іншої культури, де про еквівалентність не може йти й мови [10, с. 367-368].

Деякі сучасні вчені-перекладознавці доходять висновку, що задля еквівалентного відтворення мовних одиниць, перекладачі найчастіше вдаються до таких прийомів, як-от: імітуванням авторського способу творення слів, дефіксація, невірне написання та підмінна значення [8, с. 126].

При виникненні таких труднощів перекладу перед перекладачем постає питання щодо перекладності тексту. За визначенням О.О.Жулавської, неперекладність – відсутність в

мові реципієнті ідеального еквівалента чи відповідника тому чи іншому слову чи поняттю оригінала. Передається завдяки вмінню перекладача користуватися різноманітними прийомами перекладу [3, с. 58].

Джон Кетфорд розрізняє два види **неперекладності**, які він називає лінгвістичною та культурною неперекладністю [13, с. 25]. На лінгвістичному рівні неперекладність означає, що для елемента МО не існує жодної лексичної чи синтаксичної заміни в МП. Так, наприклад, німецька фраза *Um wieviel Uhr darf man Sie morgen wecken?* чи датська *Jeg fondt brevet* є лінгвістично неперекладними, тому що обидві містять конструкції, відсутні в англійській мові. Однак обидві фрази можна адекватно перекласти англійською, якщо застосувати правила англійського синтаксису. Теж саме можливо при перекладі цих фраз на українську мову. Перекладач безсумнівно змінить порядок німецьких слів та переставить датський постпозитивний визначений артикль згідно з нормами англійської чи української мов, переклавши обидві фрази як *What time would you like to be woken tomorrow?* (укр. *О котрій годині ти хочеш, щоб тебе розбудили?*) та *I found the letter* (укр. *Я знайшов лист*)[13, с. 30].

Категорія лінгвістичної неперекладності Дж. Кетфорда [4, с. 56], яка була також запропонована Антоном Поповичем, не викликає труднощів на відміну від іншої категорії, що є більш проблематичною. Дж.Кетфорд стверджує, що лінгвістична неперекладність виникає через відмінності в МО та МП. Що стосується культурної неперекладності, то вона є результатом відсутності в культурі МП відповідної ситуативної одиниці МО. Мова йде про культурні реалії, культуроніми (зокрема, ідіоніми), аналоги яких не мають точних відповідників в іншій культурі. Лексичні одиниці, що позначають ці реалії належать до категорії безеквівалентної лексики. Зазвичай перекладачі вимушені використовувати транслітерацію чи транскрибування, сподіваючись на уточнюючу функцію контекстуального оточення. Наприклад: *козак* – *cossack*. В інших випадках в якості функціонального аналога використовується ЛО, яка давно асимілювалася в мові-рецепторі, хоча в мові-оригіналі ці ЛО співвідносяться з різними рецепторами *troubadour* – *трубадур*. Але Дж.Кетфорд також стверджує, що більш абстрактні лексичні одиниці – такі, як англійські *home* чи *democracy* не можна вважати неперекладними, тому що для англійських фраз *I'm going home* (укр. *Я йду до дому*) чи *He's at home* (укр. *Він вдома*) легко можна знайти еквіваленти в більшості мов, в той час як поняття *democracy* є інтернаціональним [13, с. 35].

Що ж, на цьому рівні Джон Кетфорд правий. Англійські фрази можна перекласти на більшість європейських мов, а *democracy* – міжнародний термін. Але він не бере до уваги два важливі фактори, демонструючи занадто поверхневий підхід до питання неперекладності. Якщо перекласти англійське речення *I'm going home* на французьку як *Je vais chez moi*, зміст оригінального висловлювання (заява про намір продовжити рух в напрямку до місця проживання та/або народження) буде переданий лише частково. А якщо, наприклад, цю фразу промовить американець, який тимчасово перебуває в Лондоні, вона означатиме або повернення безпосередньо туди, де він мешкає, або переліт через Атлантичний океан, залежно від контексту, що при перекладі на французьку потребуватиме додаткових пояснень. Крім того, англійське слово *home*, як і французьке *foyer*, має ряд асоціативних значень, які не передаються більш обмеженим змістом фрази *chez moi*. Переклад слова *democracy* також викликає певні труднощі. Джон Кетфорд вважає, що, хоча це слово широко використовується в лексиконі багатьох мов, воно може застосовуватись в різних політичних ситуаціях, а читач обирає потрібне значення, виходячи з контексту. Проблема полягає в тому, що читач вже має уявлення про значення цього концепту, що базується на його власному культурному контексті, і саме це значення він буде застосовувати для трактування сенсу подібного інтернаціоналізму. Однак насправді прикметник *democratic* – (укр. демократичний) в таких словосполученнях як: *the American Democratic Party* – (укр. Американська демократична партія); *the German Democratic Republic* – (укр. Німецька демократична республіка); *the democratic wing of the British Conservative Party* – (укр. демократичне крило Консервативної партії Великобританії) означає зовсім різні політичні поняття [10, с. 40].

Отже, хоча цей термін є інтернаціональним, його використання в різних контекстах свідчить про те, що жодного спільного підґрунтя для вибору відповідного ситуативного значення не має і бути не може. Якщо культура вважається динамічною, то і термінологія соціальної структуризації повинна бути такою ж. Ю.Лотман вважає, що вивчати культуру з погляду семіотики можна не лише як систему знаків, а й вказує на те, що «кожне відношення культури до знаку та значення складає одну з її головних типологічних рис» [5, с. 229]. Дж. Кетфорд спочатку розглядає різні погляди, але, оскільки він не заглиблюється достатньою мірою в питання динамічного характеру мови і культури, він скасовує власну категорію культурної неперекладності. Допоки мова є основною системою моделювання в межах культури,

культурна неперекладність повинна де-факто враховуватись в будь-якому процесі перекладу.

Жан-Поль Віне та Жак Дарбельне в своїй корисній книзі “*Stylistique comparée du français et de l'anglais*” (укр. «Порівняльна стилістика французької та англійської мов») [1, с. 158-159] детально проаналізували лінгвістичні відмінності між цими двома мовами там, де переклад виконати неможливо. Але, знову ж таки, саме А. Попович намагався дати визначення поняттю «неперекладність», не відокремлюючи лінгвістику від культури. А.Попович виділив **два типи неперекладності**. Перший він описав як ситуацію, в якій лінгвістичний елемент МО не можна замінити в структурному, лінійному, функціональному чи семантичному плані адекватним відповідником МП через відсутність денотативної чи конотативної інформації. Другий тип виходить за межі чистої лінгвістики і описується як ситуація, де відношення вираження значення, тобто відношення між денотатом та його лінгвістичним вираженням в оригіналі не можна передати в перекладі за допомогою адекватного лінгвістичного відповідника [16, с.174].

Перший тип може здатися паралельним до категорії лінгвістичної неперекладності Дж. Кетфорда, однак, до другого типу входять такі фрази як французька *Bon appetit* – (укр. *Приємного апетиту*) англійською звучатиме як *Enjoy your meal*. У книзі Е.Бредсдорфа “*Danish grammar for English readers*” (укр. «Датська граматики для англомовних читачів») детально роз'яснюється використання таких виразів залежно від контексту. В книзі стверджується, що, наприклад, фраза *Tak for mad* «не має англійського еквіваленту, який би використовувався гостями або мешканцями будинку по відношенню до господаря чи господині після прийому їжі» [12, с. 25]. Такого ж відповідника не існує і в українській мові, що змушує перекладача відтворити цей вираз описово як *дякую за гостинність*.

Деяко більше труднощів виникає у випадку вживання італійського слова *tamponamento* в реченні *C'è stato un tamponamento* що українською переклалося б як *Сталося незначне зіткнення транспортних засобів*. Оскільки англійська та італійська мови є достатньо близькими за побудовою речень і мають приблизно схожу структуру речення та порядок слів, це речення на перший погляд видається повністю перекладним. На концептуальному рівні воно також перекладається і передає ситуацію, що відбулась в минулому з погляду теперішнього. Складність становить переклад італійського іменника, який в англійській мові є іменниковим словосполученням. Відповідником МП, що узгоджує відмінності синтаксису англійської та італійської мов, може стати: *There has been/there was a slight accident (involving a vehicle)* [11, с. 43].

Через різницю у використанні часових форм речення МП може мати одну із двох вищезазначених форм, залежно від контексту. Оскільки іменникове словосполучення є довгим, його можна скоротити, а суть аварії реципієнту може бути зрозуміло не з самого речення. Але, коли йде мова про італійське суспільство в цілому, значення слова *tomponamento* може бути не повністю зрозумілим людям, які не знають деяких особливостей звичок керування італійців, частотності, з якою трапляються такі «незначні аварії», а також їхню вагомість та актуальність. Одним словом, *tomponamento* має культурно-специфічне контекстуальне значення, яке не можна перекласти навіть за допомогою пояснювальної фрази. Таким чином, відношення між денотатом та його лінгвістичним відповідником не можна адекватно відтворити у перекладі.

Другий тип неперекладності за А. Поповичем, як і друга категорія неперекладності Дж. Кетфорда ілюструє відмінності в описанні та визначенні меж перекладності, але в той час, як Дж. Кетфорд спершу розглядає цю проблему в межах лінгвістики, А. Попович починає дослідження з позицій теорії літературно-мовної комунікації. Богуслав Лавендовський у своїй статті, в якій він намагається узагальнити стан дослідження перекладознавства та семіотики, зазначає, що Дж. Кетфорд є «відірваним від реальності» [15, с. 272], в той час як Ж. Мунен вважає, що проблемі неперекладності приділяють занадто багато уваги, нехтуючи вирішенням фактичних проблем, з якими зіштовхується перекладач [6, с. 40].

Ж. Мунен вважає, що великі досягнення та відкриття в лінгвістиці відбулися за рахунок перекладознавства: розвиток структурної лінгвістики, робота Ф. де Соссюра, Л.Ельмслева, Московська та Празька лінгвістичні школи мають велике значення, а робота Н. Хомського і трансформаційних лінгвістів також зробили свій внесок, зокрема, у вивчення семантики. Ж. Мунен стверджує, що саме завдяки досягненням в сучасній лінгвістиці, ми можемо (і повинні) погодитися, що [6, с. 41]:

Особистий досвід в його унікальності є неперекладним.

З погляду теорії базові одиниці будь-яких двох мов (наприклад, фонем, морфем, тощо) не завжди є зіставними.

Комунікація можлива при умові, якщо береться до уваги ситуація, в якій перебувають мовець і слухач (автор і перекладач).

Іншими словами, Ж.Мунен вважає, що з погляду лінгвістики, переклад – це діалектичний процес, який можна реалізувати з відносним успіхом.

Процес перекладу може завжди починатись з найпрозорішої ситуації, з найбільш конкретних повідомлень, найелементарніших універсалій. Мова в перекладі розглядається в своїй цілісності, разом з найбільш суб'єктивними повідомленнями через дослідження спільних ситуацій та множинність контактів, які потребують роз'яснення, і тому не виникає сумніву, що комунікацію не можна стовідсотково передати через переклад, так само, як і не можна заперечувати той факт, що цього зробити не можна.

Як вже було зазначено, саме перед перекладачем стоїть завдання вирішення такої найсуперечливішої проблеми. Перекладацькі рішення можуть сильно відрізнятись, а вибір перекладача щодо інваріанту інформації, зважаючи на певну систему співвідношень, – і є креативним процесом.

Висновки і перспективи дослідження.

Тож можна підсумувати, що перекладність як і неперекладність, є об'єктивно існуючими проблемними явищами, з якими доводиться стикатися кожному перекладачеві з будь-якої мови. Теорія перекладу тяжіє до нормативності, настановлюючи перекладача робити оптимальний вибір, фактичний переклад навіть в прагматиці. Для цього перекладач обирає одне з можливих рішень, яке обіцяє максимальний ефект при мінімальних затратах. Тобто, він інтуїтивно діє за так звану «стратегію мінімаксималізму». Перспективним у цьому виді перекладу вбачаємо комплексне дослідження відтворення безеквівалентної лексики на фонографічному, граматичному, синтаксичному та прагматичному рівнях.

Список використаної літератури

1. Вине Ж.-П. Технические способы перевода / Жак-Поль Вине, Жан Дарбелне; пер. с франц. // Вопросы перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – С. 157-167
2. Гудманян А.Г., Плетенецька Ю.М. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу / А.Г.Гудманян, Ю.М.Плетенецька // Наукові записки. Серія "Філологічна". – Острог, 2012. – Вип. 25. – С. 28-30.
3. Жулавська О.О. Методологічні проблеми перекладознавства / Жулавська О.О. – Суми: Сумський державний університет, 2015. – 97 с.
4. Лингвистические аспекты теории перевода [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.brusov.am/docs/XRESTOMATIA-2007.pdf>
5. Лотман Ю.М. О семиотическом механизме культуры / Ю.Лотман, Б. Успенский // Учен. зап. Тарт. гос. ун-та. – 1971. – Вып. 284. – С. 211–232.
6. Мунэн Ж. Теоретические проблемы перевода. Перевод как языковой контакт. / Жорж Мунэн // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – С. 36-41.

7. Сахневич І.А. Англійська мова. Словник синонімів / Сахневич І.А. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ Факел, 2008. – 64 с.

8. Сітко А.В. Адекватність та еквівалентність у перекладі мовних особливостей / Сітко А.В., Струк І.В. // *Sciences of Europe*. – Прага (Чехія), 2016. – Вип. 10 (10). – С. 122-126.

9. Сітко А.В. Етномовний компонент як відображення національної мовної специфіки / А.В.Сітко, О.Скавронська // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: зб. наук. праць – К.: Аграр Медіа Груп, 2016. – С.340.

10. Якобсон Р.О. О лингвистических аспектах перевода / Якобсон Р.О. // Избранные работы по лингвистике. – М.: Изд-во АПН, 1985. – С. 361-368.

11. Bassnett S. *Translation Studies* / Bassnett S. – 3-rd Edition. – Routledge, 2002. – 176 p.

12. Bredsdorff E. *Danish. An Elementary Grammar and Reader* / Bredsdorff E. – Cambridge University Press, 1984. – 316 p.

13. Catford J.C. *A Linguistic Theory of Translation* / John Cunnison Catford. – London: Oxford University Press, 1967, P. 20 – 42.

14. Hawkes T. *Structuralism and Semiotics* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://monoskop.org/images/3/38/Hawkes_Terence_Structuralism_and_Semiotics_2003.pdf

15. Lawendowski B.P. *On Semiotic Aspects of Translation. Sight, Sound and Sense* / Boguslav P.Lawendowski – Bloomington: Indiana University Press, 1978, P. 264 – 83.

16. Popovich A. *The Concept of “Shift of Expression” in Translation Analysis* / Anton Popovich. – Mouton, 1970. – P. 173-177.

REFERENCES

1. Vinay J.-P. *Technical means of translation* [Tekhnicheskiye sposoby perevoda] / Jean-Paul Vinay, Jean Darbelnet; trans. from French // *Voprosy perevoda v zarubezhnoy linyvistike*. – М., 1978. – P. 157-167.

2. Gudmanyanyan A.G., Pletenetska Yu.M. *On the problem of audio-visual translation as a kind of literal translation* [Do problem kinoperekladu yak vydy khudozhnoho perekladu] / A.H.Hudmanyanyan, Yu.M.Pletenetska // *Naukovi zapysky. Seriya “Filolohichna”*. – Ostroh, 2012. – Vyp. 25. – P. 28-30.

3. Zhulavska O.O. *Methodological problems of translation studies* [Metodolohichni problemy perekladoznavstva] / Zhulavska O.O. – Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet, 2015. – 97 p.

4. *Linguistic aspects of translation studies* [Electronic resource]. – Access mode: <http://old.brusov.am/docs/XRESTOMATIJA-2007.pdf>

5. Lotman Yu.M. *A semiotic theory of culture* [O semyotycheskom mekhanizmi kultury] / Yu.Lotman, B. Uspenskiy // *Uchen. zap Tart. hos. un-ta*. – 1971. – Vyp. 284. – P. 211-232.

6. Mounin G. *Theoretical problems of translation. Translation as a language contact* [Teoretychni problemy perekladu. Perevod kak yazykovoy kontakt] /

Georges Mounin // *Voprosy teoryy perevoda v zarubezhnoy linyvystyke*. – М., 1978. – P. 36-41.

7. Sakhnevych I.A. *The English Language. Dictionary of synonyms* [Anhliyska mova. Slovnyk sinonimiv] / Sakhnevych I.A. – Ivano-Frankivsk: IFNTUNH Fakel, 2008. – 64 p.

6. Sitko A.V. *Adequacy and equivalence in rendering language peculiarities* [Adekvatnist ta ekvivalentnist u perekladi movnykh osoblyvostey] / Sitko A.V., Struk I.V. // *Sciences of Europe*. – Prague (Czech Republic), 2016. – Vyp. 10 (10). – P. 122-126.

7. Sitko A.V. *Ethno-linguistic component as the reflection of national language specificity* [Etnichnyy komponent yak vidobrazhennya natsionalnoyi movnoyi spetsyfyky] / A.V.Sitko, O.Skavronska // *Fakhovyi ta khudozhnyi pereklad: teoriia, metodolohiia, praktyka: zb. nauk. Prats* – К.: Аграр Медіа Груп, 2016. – P. 340.

8. Yakobson R.O. *On linguistic aspects of translation* [O linyhvystychnykh aspektakh perevoda] / Yakobson R.O. // *Yzbrannyye raboty po linyhvystyke*. – М.: Yzd-vo APN, 1985. – P. 361-368.

9. Bassnett S. *Translation Studies* / Bassnett S. – 3-rd Edition. – Routledge, 2002. – 176 p.

10. Bredsdorff E. *Danish. An Elementary Grammar and Reader* / Bredsdorff E. – Cambridge University Press, 1984. – 316 p.

11. Catford J.C. *A Linguistic Theory of Translation* / John Cunnison Catford. – London: Oxford University Press, 1967, P. 20 – 42.

12. Hawkes T. *Structuralism and Semiotics* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://monoskop.org/images/3/38/Hawkes_Terence_Structuralism_and_Semiotics_2003.pdf

13. Lawendowski B.P. *On Semiotic Aspects of Translation. Sight, Sound and Sense* / Boguslav P.Lawendowski – Bloomington: Indiana University Press, 1978, P. 264 – 83.

14. Popovich A. *The Concept of “Shift of Expression” in Translation Analysis* / Anton Popovich. – Mouton, 1970. – P. 173-177.

М. ПИЛИПЧУК, И. НОСКО К ПРОБЛЕМЕ НЕПЕРЕВОДИМОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ

Предлагаемое исследование посвящено проблеме непереводимости единиц языка оригинала в контексте лингво-культурного подхода. Проанализированы основные научно-творческие работы ведущих зарубежных и отечественных ученых-лингвистов и переводоведов. Выделены категории непереводимости, а также переводческие приёмы, которыми пользуется переводчик для обеспечения адекватного воспроизведения безэквивалентной лексики.

Ключевые слова: дихотомия «язык-культура»; эквивалентность; категория непереводимости; виды непереводимости; «стратегия минимаксализма».

M. PYLYPCHUK, I. NOSKO
ON THE PROBLEM OF UNTRANSLATABILITY OF LANGUAGE UNITS

The suggested exploration is devoted to the problem of the untranslatability of the original language units in the context of the linguistic-cultural approach. The main scientific and scholarly works of leading foreign and domestic linguists and translators have been analyzed. The categories of untranslatability, as well as translation methods which should be used by the translator to ensure adequate rendering of the non-equivalent vocabulary are figured out.

Keywords: dichotomy “language-culture”; equivalence; category of untranslatability; types of untranslatability; “the minimax strategy”.

M. PYLYPCHUK, I. NOSKO
ON THE PROBLEM OF UNTRANSLATABILITY OF LANGUAGE UNITS

Before examining of the processes of translation itself, it is necessary to accept that although translation has a central core of linguistic activity, it belongs most properly to semiotics. Thus, translation is not only the transfer of meaning contained in one set of language signs into another one through competent use of the dictionary and grammar. This process involves a whole set of extra-linguistic criteria also, that pushes us to define the process of translation through the prism of culture.

Both the most prominent foreign linguistic scholars such as Edward Sapir, Benjamin Lee Whorf, Georges Mounin, John Catford and national scientists Jurí Lotman, Roman Jakobson agree that once the principle is accepted that sameness cannot exist between two languages, it becomes

possible to approach the question of the untranslatability in the translation process.

The untranslatability, according to O.Zhylyavska, is the absence in the recipient language of the ideal equivalent to one or another word or concept of the original language. It is rendered through the translator’s ability to use a variety of translation techniques such as transcoding, explanatory translation and so on.

J.Catford distinguishes two types of untranslatability, which he terms as linguistic and cultural ones. On the linguistic level, untranslatability occurs when there is no lexical or syntactical substitute in the target language for a source language item.

The cultural untranslatability goes beyond the purely linguistic and concerns cultural framework or the source language. These are cultural realities, (in particular, idioms, the analogues of which do not have exact equivalents in another culture. Lexical units denoting these realities belong to the category of non-equivalent vocabulary. Translators are usually forced to use transliteration or transcription, hoping for a clarifying function of the contextual environment. For example: козак – Cossack.

Thus, the theory of translation tends to normativity, by making the translator choose the optimal option even in pragmatics. For this, the translator chooses one of the possible solutions, which promises the maximum effect with minimal effort. That is to say, the translator intuitively resolves for the so-called “the minimax strategy”.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2018

УДК 811.111’42

ПРАДІВЛЯННА Людмила

**ЛІНГВОПОЕТИЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ СЮРРЕАЛІСТІВ У РЕФЛЕКСІЇ
ЙОГО ТЕОРЕТИКІВ ТА ПОЕТІВ**

Стаття присвячена аналізу теоретичних доробок засновників та поетів сюрреалізму, висвітленню характеру сюрреалістичного експерименту зі словом та узагальненню ідей теоретиків та практиків цього руху щодо цілей та мовних засобів створення сюрреалістичних образів. Розглянуто естетичні засади сюрреалізму, проаналізовано мовні домінанти сюрреалістичної поезії. У ролі ключової категорії сюрреалізму виділено образ, який дозволив поетам заглибитися в дослідження підсвідомого.

Ключові слова: сюрреалізм; Андре Бретон; автоматичне письмо; сюрреалістичний образ.

Вступ. Будь-яка національна культура розвивається не ізольовано, але неминуче відчуває вплив ідей та духовних пошуків інших культур. Різноманітність напрямків і стилів у європейському мистецтві та літературі кінця XIX – початку XX століття стало яскравим свідченням розриву з академічними традиціями, що доміну

вали в літературі, науці й мистецтві, та пошуку засобів вираження нової системи цінностей.

Інтелектуальні процеси, які торкнулися наукової, філософської та художньої думки на початку XX ст., послужили тим фоном, на якому стали можливі радикальні експерименти в поетичному мовотворенні. Мовна тематика і

© Прадівлянна Л., 2018